

1
НАШ ЈЕЗИК

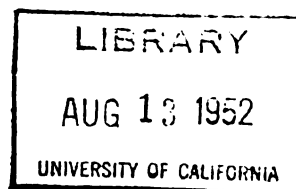
СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. III св. 7-8

БЕОГРАД 1952

САДРЖАЈ

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : За добар књижевни језик	223
2. <i>М. Шевановић</i> : Неки акценатски дублети	226
3. <i>Б. Милановић</i> : Облик заисних падежа деминутивних именица на <i>-це</i>	242
4. <i>В. М. Мићовић</i> : О неким стручним називима	259
5. <i>Св. Предић</i> : Италијан — Талијан	267
6. <i>Иван Поповић</i> : Инструментал именица женског рода на сугласник	270
7. Језичке поуке	280

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Рибна

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1952

Штампарија и књигевезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

ИТАЛИЈАН — ТАЛИЈАН

У последње време срећемо у дневним листовима, у понекој књизи, па и на корицама уџбеника облике речи *Италијан* и *италијански*. Нарочито су те две речи поводом последњих догађаја у вези с Трстом често употребљаване, и то скоро увек у овом облику. Необавештен читалац помислиће да су ти облици једино правилни, а да су наши досадашњи облици ових речи: *Талијан* и *талијански* најзад замењени правилнијим облицима, који су ближи тим речима у самом талијанском језику. У сваком случају ће многи помислити да је створена нова употреба уместо досадашње.

Ко, међутим, зна које услове употреба мора да испуни да би се сматрала као усвојена, знаће да није тако. Да би нова реч или нов облик старе речи стекао „право грађанства“, мора њена употреба да буде општа и мора трајати дуже времена. Речи *Италијан* и *италијански* не испуњавају ни један ни други услов.

Да су облици *Талијан* и *талијански* одавна у употреби имамо доказа у Вукову Рјечнику, у коме се наводе само та два облика. Пошто је Вук врло добро знао како и у ком крају народ употребљава неку реч, а код тих речи није забележио у ком их је крају чуо, значи да је употреба била општа. А да су те две речи задржале свој облик непрекидно до наших дана, види се из ових примера, узетих надохват.

Љуба Ненадовић у „Писмима из Немачке“ пише: „Ако му приметим да у Ферари не живе Немци него Талијани...“ А Љуби Ненадовићу не може се спорити знање српског језика.

Симо Матавуљ у „Биљешкама једног писца“ каже: „... да ми је израдио мјесто учитеља талијанског језика“: и на другом месту: „... тијем већма што су Талијани јавно одвраћали ћесара да не свраћа у Боку“.

Јован Дучић пише: „талијански мистик“.

У правопису проф. Белића (у речнику) наведене су само речи *Талијан* и *Шалијански*. У француско-српском речнику Н. Петровића, који је прерадио Богдан Поповић, француске речи *Italien* и *italien* преведене су са *Талијан* и *Шалијански*. Од осталих познатијих наших речника неки као што су Рјечник Броза и Ивековића и Рјечник ЈАК. имају *Ишалијан*, односно *Ишалијанац* и *ишалијански*, али се ове речи тамо упућују на *Талијан(-ац)* и *Шалијански*, из чега је јасно да се даје првенство овоме њихову облику. Ристић и Кангрга у својој Српскохрватско-немачком речнику дају само *Талијан* (*Талијанац*) и *Шалијански*.

У броју 1, „Сведочанства“, на страни 10 имамо став М. Крлеже: „Држићев театар је помодна појава, као што је у умјетности све помодно, али без обзира на ту талијанску, плаутовску ренесансу маниру...“

Мирко Вујачић, у бр. 54 „Књижевних новина“ пише: „На клинцу који једва вири из зида виси талијанска капа“.

Ради боље провере данашње употребе питао сам данашње писце којима се не може спорити знање и лепо осећање нашег језика: како у њиховом крају народ каже, и сви су ми, чудећи се што сам им уопште поставио то питање, одговорили: „*Талијан* и *Шалијански*“. Ти писци су: Б. Ћопић, Душан Костић, Гојко Бановић, Скендер Куленовић, Ерих Кош.

Дакле, облици *Талијан* и *Шалијански* су не само одавна у употреби него је та употреба и данас општа у целом нашем народу и код већине наших писаца. Необавештени само могу сматрати да су облици са *и* на почетку правилнији зато што се ове речи изводе од именице *Ишалија*. То управо уноси забуну међу необавештене читаоце, који и иначе имају сваког дана да се боре с језичким грешкама у појединим написима.

Ради обавештења оних који мисле да су ти нови облици правилнији зато што су ближи талијанским облицима тих речи, треба рећи неколико речи о томе како је наш народ примао и како и данас прима стране речи. Као што је свим суседним народима с којима одавно има додира дао имена не увек

с обзиром на то како та имена гласе у језицима тих народа, тако је и талијанској речи *Italiano* дао облик *Талијан*. Притом је поступио као што увек поступа: дао је речи облик који се лакше може изговорити. Самогласник *и* у почетку речи најслабији је самогласник; а како се акценат налази тек на трећем слогу од почетка, било је природно да се почетно *и* одбаца. Народ при изговору страних речи облик које оне имају у језику из кога их прима прилагођава природи свога језика, а не води много рачуна о њиховој етимологији.

Остаје још један аргуменат на који ће се, можда, позвати они који употребљавају облике *Ишалијан* и *ишалијански*: „Кад не ваљају речи *Ишалијан* и *ишалијански*, да ли је онда добар облик *Ишалија*?“ Тачно је да и они који употребљавају правилне облике *шалијански* и *Талијан*, кажу и пишу *Ишалија*, као што данас и цео народ каже, без обзира на то што у народним песмама имамо *Тдлија*. За реч *Ишалија* не вреди разлог који је вредео за реч *Талијан*; у ње је акценат на првом слогу, те се реч може изговорити без тешкоће, која је постојала код оне друге две речи. У језику, истина, влада логика, али не логика каква се обично разуме; језик има своју логику, много сложенију, у којој није од најмањег значаја питање лакшег изговора, које, бар у нашем језику, игра тако велику улогу.

Св. Предић